

Тазкия 193-дарс. Ғазаб шайтонни хурсанд қилади

ТАЗКИЯ
193-ДАРС

Шайх Муҳаммад Содиқ Муҳаммад Юсуф роҳимаҳуллоҳнинг «Тасаввуф ҳақида тасаввур», «Рухий тарбия» 1-2-3-жузи ва «Хислатли ҳикматлар шарҳи» 1-2-3-4-5-жузи китоблари асосида бериб борилади. Мавзуларнинг тўлиқ матни билан танишиш учун китобнинг ўзига мурожаат этиш тавсия этилади.

17:35 / 25.07.2022 2287

«Ғазаб» луғатда розиликнинг тескарисидир. Аслида, ғазаб шиддат ва қувват маъноларини англатади. Араблар қаттиқ харсангни «ғазба» дейишади. Ғазаб ҳам шундан олинган. Зотан, у қаттиқ жаҳл чиқишини англатади.

Уламолар ғазаб хусусида бир-бирини тўлдирувчи бир неча таърифлар айтганлар.

Журжоний «Таърифот»да ғазабни: «У қалбнинг қони қайнаганда кўксиде ҳосил бўладиган бахтсизликдан шифо топадиган ўзгаришдир», деб таърифлаган (167-бет).

Имом Ғаззолий: «Ғазаб қалб қонининг интиқом талабида ғалаён қилишидир», деган.

Имом Ғаззолий ғазабнинг даражалари ҳақида сўз юритиб шундай дейди: «Одамлар ғазабнинг қувватида уч даражада – тафрийт (камлик), ифрот (ортиқчалик) ва мўътадилликда бўлурлар».

Тафрийт (камлик) ғазаб қувватининг бутунлай йўқ бўлиши ёки заифлигидир. Бундай инсон ҳамиятсиз одам дейилади ва жуда ҳам мазаммат қилинади. Шунинг учун ҳам имом Шофеъий: «Кимнинг ғазаби қўзғатилганда ҳам ғазаби чиқмаса, эшакдир», деган.

Бу даражанинг самараси аччиқ бўлади. Бундай одамлар ўзига номуссизлик ва хорликни раво кўрадиган бўладилар.

Ифрот (ортиқчалик) сифати ғолиб бўлганда эса ғазаб инсонни ақл, дин ва тоат чегарасидан чиқиб кетишгача олиб боради. Ундай ғазабда одамнинг қалб кўзи ҳам, назари ҳам кўр бўлади, тафаккури ва ихтиёри ҳам қолмайди.

Ғазабдаги мўътадиллик мақталган ҳолат бўлиб, унда киши ақл ва диннинг ишорасига мунтазир бўлиб туради ва ҳамият лозим бўлганда қўзғалади, ҳилм керак бўлганда босилади. Ғазабни мўътадил ҳолда ушлаб туриш Аллоҳ таоло бандаларидан талаб қилган мустақимлик ҳолатидир. Мана ўша ҳолат ўртачаликдир.

Бас, ким ўзида ғазабда футурга кетиш, ҳатто рашки сусайиб қолганини ёки ўзига мос бўлмаган хорликни ҳам қабул қилишга мойилликни ҳис қилса, нафсини даволаши керак. Ким ўзида ноўрин ғазабни, ҳаддан ошишни, ман қилинган ишларни қилишга рағбатни ҳис қилса, ўзидаги ғазаб оловини ўчириш ҳаракатида бўлсин.

Банда ғазаб масаласида икки нотўғри ҳолатнинг ўртасини тутиш пайдан бўлсин. Мана шу мўътадиллик сиротул мустақиймдир».

Қуръони Карим ва Суннати мутоҳҳарада ноўрин ғазаб қаттиқ қораланиб, уни ютиш тарғиб қилинган.

Аллоҳ таоло Шуро сурасида марҳамат қилади:

مِمَّنْ لَعَنَّ رَأْسَهُ لِكُفٍّ وَكُفٍّ

«Катта гуноҳлар ва фаҳш ишлардан четда бўладиган ва ғазабланган вақтда кечириб юборадиганлар учундир» (37-оят).

Яъни, бирор киши ғазабини чиқарса, кечириб юбора оладиган ҳалим бўлиш, ғазаб чиққан вақтда уни ичига ютиб, ўша ғазаб чиқишига сабабчи одамни кечириб юбориш олий даражадаги ахлоқ доирасига киради.

Лекин бу, умуман ғазаб қилмаслик керак, дегани эмас. Баъзи ҳолатларда ғазабга келиш ҳатто вожиб ҳам бўлади, олийжаноблик ҳисобланади.

Ояти каримада «ғазабланган вақтда» дейилаётганининг ўзиданоқ билса бўладики, Исломда инсондаги мавжуд сифатларни инкор этиш йўқ, уларни

йўққа чиқаришга уринилмайди, балки уларни тартибга солиб, яхшиликка йўналтирилади, холос. Ислом инсонни нафси учун беҳуда ғазабланишдан қайтаради, ғазабини ютишни мадҳ этади. Лекин шу билан бир қаторда, Аллоҳ учун, дину диёнат учун, номус учун ғазабланишни вожиб қилади.

Демак, ҳамма нарса, жумладан, ғазаб ҳам, ҳилм ҳам, ўрнида бўлиши керак. Шоир айтганидек, «Ноўрин ҳалимлик жаҳолатдир».

Исломда ғазабни ютиш улуғ ахлоқлардан ҳисобланади. Қуръони Карим оятларидан ташқари бу олий сифатнинг мақтови Пайғамбаримиз алайҳиссаломнинг ҳадисларида, салафи солиҳларимизнинг ишлари ва сўзларида ўз аксини топган.

لَا أَقْمَلُ سَوْهِي لَعَلَّ يَصِيَّبُ لِي بِأَخْصَانٍ مَلُجَرِّعٍ نَبِيٍّ مَحْرُوبٍ دِيْمُحٍ نَبِيٍّ
نَبِيٍّ حُتُّرِكَ فَفُجَّرَ لِي لِقَاءُ لِقَاءٍ «بَضْعَتِ الْ» لِقَاءٍ نَبِيٍّ وَأَهْلِهِ لِقَاءُ لِقَاءٍ
هُوَ أَوْ هُوَ كَرِّشَ لِعَمَّجِي بَضْعَتِ الْإِذِ فَاقَامَ مَلُجَرِّعٍ نَبِيٍّ لِقَاءُ لِقَاءٍ
دَمُحٍ أ

Ҳумайд Ибн Абдурраҳмондан, у Набий алайҳиссаломнинг саҳобаларининг биридан ривоят қилади:

«Бир киши Набий алайҳиссаломга:

«Эй Аллоҳнинг Расули, менга насиҳат қилинг», деди.

«Ғазаб қилма», дедилар.

«Набий алайҳиссалом шу гапни айтганларида ўйлаб кўрсам, ғазаб ҳамма ёмонликни ўзида жамлаган экан».

Аҳмад ривоят қилган.

مَلُجَرِّعٍ نَبِيٍّ لَعَلَّ يَصِيَّبُ لِي بِأَخْصَانٍ مَلُجَرِّعٍ نَبِيٍّ مَحْرُوبٍ دِيْمُحٍ
نَبِيٍّ حُتُّرِكَ فَفُجَّرَ لِي لِقَاءُ لِقَاءٍ «بَضْعَتِ الْ» لِقَاءٍ نَبِيٍّ وَأَهْلِهِ لِقَاءُ لِقَاءٍ
هُوَ أَوْ هُوَ كَرِّشَ لِعَمَّجِي بَضْعَتِ الْإِذِ فَاقَامَ مَلُجَرِّعٍ نَبِيٍّ لِقَاءُ لِقَاءٍ
دَمُحٍ أ

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

«Бир киши Набий соллаллоҳу алайҳи васалламнинг ҳузурларига келиб:

«Менга бир нарса ўргатинг. Кўпайтириб юборманг. Шоядки, англаб олсам», деди.

«Ғазаб қилма!» дедилар.

У ўз сўзини бир неча марта такрорлади. У зот ҳар сафар: «Ғазаб қилма!» дедилар».

Бухорий, Термизий ва Аҳмад ривоят қилишган.

مَلَسَ وَهِيَ لَعَلَّ لَصِدَّ لَعَلَّ لَوَسَّرَ أَنْ يَبْأَنَّ عُنَّ عُلَّ لَلَّ يَضْرِبُ دَاعُ مَنَّبَلَّ سَنَعِ
سُوُورَ لَعَلَّ مَوِيَّ لَعَلَّ دَعْدُ ذَفْنُيَّ نَأَّ لَعَلَّ رِدَاقُ وَّوَ أَطْيَغَ مَطَّكَ نَمَّ: لَأَق
يُذَمَّرُ لَأَوْدُودُ أَبَا هَأَوْرَ. «ءَأَشْرَ نِيَّ لَعَلَّ رُوْحُ لَأَيَّأَ نَمَّ هَرِّيَّ خِيَّ يَّتَحَرِّقُ لَأَحْلُ لَأ

Саҳл ибн Муъоз розияллоҳу анҳудан, у отасидан ривоят қилади:

«Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам:

«Ким ғазабини унга амал қилишга қодир бўлиб туриб ичига ютса, Аллоҳ уни қиёмат куни халойиқнинг олдида чақириб, ҳури ийнлардан истаганини танлаш ихтиёрини беради», дедилар».

Абу Довуд ва Термизий ривоят қилишган.

Ғазабнинг зарарлари:

1. Ғазаб Роҳман ва Роҳийм – Аллоҳ таолонинг ғазабини келтиради.
2. Ғазаб шайтонур-рожиймни рози қилади.
3. Ғазаб одамлар орасини бузади.
4. Ғазабдан ҳасад ва фисқу фасод чиқади.
5. Ғазаб ақл ва диндаги нуқсоннинг аломатидир.
6. Ғазаб ортидан узр айтиш ва надомат келади.
7. Ғазаб кўзни кўр, қулоқни кар қилади.
8. Ғазаб ўз эгасига одамлар нафратини келтириб чиқаради.

«Руҳий тарбия» китоби асосида тайёрланди